

PARLAMENT EUROPEJSKI

2009 - 2014

Dokument z posiedzenia

A7-0065/2011

18.3.2011

SPRAWOZDANIE

w sprawie priorytetów oraz zarysu ram nowej polityki UE w dziedzinie walki z przemocą wobec kobiet
(2010/2209(INI))

Komisja Praw Kobiet i Równouprawnienia

Sprawozdawczyni: Eva-Britt Svensson

SPIS TREŚCI

	Strona
PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO	3
UZASADNIENIE	12
WYNIK GŁOSOWANIA KOŃCOWEGO W KOMISJI	22

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

w sprawie priorytetów oraz zarysu ram nowej polityki UE w dziedzinie walki z przemocą wobec kobiet (2010/2209(INI))

Parlament Europejski,

- uwzględniając postanowienia instrumentów prawnych ONZ dotyczących praw człowieka, a w szczególności praw kobiet, takich jak Karta ONZ, Powszechna deklaracja praw człowieka, Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych oraz Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji, Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW) oraz fakultatywny protokół do niej, jak również Konwencja w sprawie zakazu tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania lub karania, Konwencja dotycząca statusu uchodźców z 1951 r. i zasada non-refoulement;
- uwzględniając inne instrumenty ONZ dotyczące przemocy wobec kobiet, takie jak deklaracja wiedeńska i program działań z dnia 25 czerwca 1993 r. przyjęty na Światowej Konferencji Praw Człowieka (A/CONF. 157/23) oraz Deklaracja Zgromadzenia Ogólnego ONZ o likwidacji przemocy wobec kobiet z dnia 20 grudnia 1993 r. (A/RES/48/104),
- uwzględniając rezolucję Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 12 grudnia 1997 r. zatytułowaną „Środki przeciwdziałania przestępczości i środki prawa karnego mające na celu eliminację przemocy wobec kobiet” (A/RES/52/86), rezolucję z dnia 18 grudnia 2002 r. zatytułowaną „Prace nad eliminacją przestępstw przeciw kobietom popełnianych w imię honoru” (A/RES/57/179) oraz rezolucję z dnia 22 grudnia 2003 r. zatytułowaną „Eliminacja przemocy domowej wobec kobiet” (A/RES/58/147),
- uwzględniając sprawozdania specjalnych sprawozdawców Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka dotyczące przemocy wobec kobiet oraz zalecenie ogólne nr 19 przyjęte przez Komisję ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet (XI sesja, 1992 r.),
- uwzględniając deklarację pekińską i platformę działania przyjętą podczas IV Światowej Konferencji na temat Kobiet w dniu 15 września 1995 r., a także swoje rezolucje: z dnia 18 maja 2000 r. w sprawie skutków przyjęcia platformy działania z Pekinu, z dnia 10 marca 2005 r. w sprawie wniosków z IV Światowej Konferencji na temat Kobiet – Platforma działania (Pekin + 10)¹, a także z dnia 25 września 2010 r. w sprawie działań następczych w związku z pekińską platformą działania (Pekin +15),
- uwzględniając Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej,
- uwzględniając rezolucję Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 19 grudnia 2006 r. zatytułowaną „Zintensyfikowanie wysiłków w celu wyeliminowania wszelkich form przemocy wobec kobiet” (A/RES/61/143) oraz rezolucje nr 1325 i 1820 Rady

---

¹ Dz.U. C 320 E z 15.12.2005, s. 247.

Bezpieczeństwa ONZ w sprawie kobiet, pokoju i bezpieczeństwa,

- uwzględniając prace komitetu ad hoc Rady Europy ds. zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej utworzonego w grudniu 2008 r. w celu przygotowania konwencji Rady Europy na ten temat,
  - uwzględniając konkluzje Rady EPSCO z dnia 8 marca 2010 r. w sprawie przemocy,
  - uwzględniając swoją rezolucję legislacyjną z dnia 14 grudnia 2010 r. w sprawie projektu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie europejskiego nakazu ochrony¹,
  - uwzględniając swoją rezolucję z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie eliminacji przemocy wobec kobiet²,
  - uwzględniając swoje pisemne oświadczenie z dnia 21 kwietnia 2009 r. w sprawie kampanii „Powiedz NIE przemocy wobec kobiet”,
  - uwzględniając swoją rezolucję z dnia 24 marca 2009 r. w sprawie walki z okaleczaniem żeńskich narządów płciowych praktykowanym w UE³,
  - uwzględniając strategię Komisji na rzecz równouprawnienia kobiet i mężczyzn na lata 2010/2015, która została przedstawiona w dniu 21 września 2010 r.,
  - uwzględniając art. 48 Regulaminu,
  - uwzględniając sprawozdanie Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia (A7-0065/2011),
- A. mając na uwadze, że eliminacja przemocy uwarunkowanej płcią możliwa jest nie dzięki pojedynczemu działaniu, ale dzięki szeregowi działań o charakterze infrastrukturalnym, prawnym, sądowym, wykonawczym, oświatowym, zdrowotnym oraz wszelkich innych działań związanych z usługami, które mogą w znacznym stopniu ograniczyć tę przemoc i jej konsekwencje,
- B. mając na uwadze, że choć nie istnieje uznawana na płaszczyźnie międzynarodowej definicja pojęcia przemocy wobec kobiet, to zdefiniowana została ona przez ONZ jako każdy akt przemocy uwarunkowanej płciowo, który prowadzi lub może prowadzić do powstania szkody fizycznej, seksualnej czy psychologicznej lub do cierpienia kobiet, a także groźby dokonania takich czynów, wywieranie przymusu lub arbitralne pozbawianie wolności, zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym⁴,
- C. mając na uwadze, że przemoc to traumatyczne doświadczenie dla każdego mężczyzny, kobiety lub dziecka, jednak przemoc na tle płciowym stosowana jest wobec kobiet i dziewcząt w przeważającej mierze przez mężczyzn i zarówno odzwierciedla, jak i umacnia nierówności między mężczyznami a kobietami, a także narusza zdrowie,

---

¹ Teksty przyjęte, P7_TA(2010)0470.

² Dz.U. C 285 E z 21.10.2010, s. 53.

³ Dz.U. C 117E z 6.5.2010, s. 52.

⁴ Artykuł 1 Deklaracji ONZ o eliminacji przemocy wobec kobiet, przyjętej dnia 20 grudnia 1993 r. (A/RES/48/104); pkt 113 pekińskiej platformy działania przyjętej przez ONZ w 1995 r.

godność, bezpieczeństwo i autonomię ofiar,

- D. mając na uwadze, że w badaniach nad przemocą uwarunkowaną płcią szacuje się, że 1/5 do 1/4 wszystkich kobiet w Europie przynajmniej raz w ciągu dorosłego życia doświadczyła aktów przemocy fizycznej, a ponad 1/10 doświadczyła przemocy seksualnej z użyciem siły; mając na uwadze, że badania wykazują również, że 26% dzieci i młodzieży twierdzi, że w dzieciństwie doznało przemocy fizycznej,
- E. mając na uwadze, że reklama i pornografia często przedstawia różne rodzaje przemocy uwarunkowanej płcią, tym samym banalizując przemoc wobec kobiet i utrudniając realizację strategii na rzecz równości płci;
- F. mając na uwadze, że przemoc mężczyzn wobec kobiet wyznacza miejsce kobiet w społeczeństwie: ich zdrowie, dostęp do zatrudnienia i oświaty, udział w działalności społecznej i kulturalnej, niezależność ekonomiczną, udział w życiu publicznym i politycznym oraz w podejmowaniu decyzji, a także stosunki z mężczyznami,
- G. mając na uwadze, iż kobiety często nie zgłaszają aktów przemocy uwarunkowanej płcią, jakiej się wobec nich dopuszczono, z różnorodnych i złożonych przyczyn, m.in. natury psychologicznej, finansowej, społecznej i kulturowej, a czasami z powodu braku zaufania do policji, wymiaru sprawiedliwości lub służb pomocy społecznej oraz służb medycznych,
- H. mając na uwadze, że przemoc ze uwarunkowana płcią, w przeważającej mierze dokonywana przez mężczyzn na kobietach, jest problemem o charakterze strukturalnym, rozpowszechnionym w całej Europie i na świecie, oraz zjawiskiem dotyczącym ofiar i sprawców niezależnie od wieku, wykształcenia, poziomu dochodów czy statusu społecznego, które wiąże się z nierównym podziałem władzy w społeczeństwie między kobietami a mężczyznami,
- I. mając na uwadze, że stres prowadzi często do liczniejszych, bardziej agresywnych i niebezpiecznych nadużyć; mając na uwadze badania dowodzące, że przemoc wobec kobiet nasila się w sytuacjach, w których mężczyźni doświadczają przesiedlenia i pozbawienia własności na skutek kryzysów gospodarczych,
- J. mając na uwadze, że przemoc wobec kobiet obejmuje szeroki zakres naruszeń praw człowieka, w tym: wykorzystywanie seksualne, gwałt, przemoc domową, napaści na tle seksualnym i molestowanie seksualne, prostytutkę, handel kobietami i dziewczętami, naruszanie praw seksualnych i reprodukcyjnych kobiet, przemoc wobec kobiet w miejscu pracy, przemoc wobec kobiet w sytuacjach konfliktowych, przemoc wobec kobiet w zakładach karnych lub zakładach opieki oraz szereg okrutnych tradycyjnych praktyk; mając na uwadze, że każde z tych nadużyć może pozostawić głębokie urazy psychiczne, zrujnować ogólny stan zdrowia kobiet i dziewcząt, w tym ich zdrowie reprodukcyjne i seksualne, a w niektórych przypadkach prowadzić do śmierci,
- K. mając na uwadze, że w niektórych państwach członkowskich przemoc mężczyzn wobec kobiet w postaci gwałtu nie jest traktowana jako przestępstwo podlegające ściganiu z

oskarżenia publicznego¹,

- L. mając na uwadze, że porównywalne dane na temat różnych rodzajów przemocy wobec kobiet w Unii Europejskiej nie są gromadzone w sposób regularny, co utrudnia ustalenie rzeczywistej skali problemu i znalezienie odpowiednich rozwiązań; mając na uwadze, że gromadzenie wiarygodnych danych jest bardzo trudne, ponieważ kobiety i mężczyźni często – z powodu strachu lub wstydu – niechętnie ujawniają swe doświadczenia stosownym zainteresowanym stronom,
- M. mając na uwadze, że zgodnie z dostępnymi badaniami dotyczącymi sytuacji państw członkowskich Rady Europy szacuje się, że przemoc wobec kobiet kosztuje rocznie około 33 mld euro²,
- N. mając na uwadze, że kobiety w Unii Europejskiej nie są w równym stopniu chronione przed przemocą ze strony mężczyzn ze względu na rozbieżną politykę i przepisy prawne w państwach członkowskich,
- O. mając na uwadze, że po wejściu w życie traktatu lizbońskiego Unia Europejska ma szersze uprawnienia w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach karnych, w tym w dziedzinie prawa karnego procesowego i materialnego, a także w dziedzinie współpracy policyjnej,
- P. mając na uwadze alarmującą liczbę kobiet padających ofiarami przemocy uwarunkowanej płcią,
- Q. mając na uwadze, że nękanie matek i kobiet ciężarnych to kolejna forma przemocy lub nadużyć wobec kobiet, występująca głównie w kręgu rodziny lub związku, w sferze społecznej i w pracy, prowadząca do zwalniania kobiet z pracy czy ich dobrowolnej rezygnacji z pracy, a także do dyskryminacji i depresji,
- R. mając na uwadze, że w strategii na rzecz równości płci na lata 2010-2015 Komisja podkreśliła, że przemoc uwarunkowana płcią jest jednym z kluczowych problemów, którymi należy się zająć w celu osiągnięcia prawdziwej równości płci,
- S. mając na uwadze, że Komisja ogłosiła, iż przedłoży w 2011 r. wniosek dotyczący strategii zwalczania przemocy wobec kobiet, lecz w programie prac Komisji na 2011 r. nie ma żadnych wyraźnych odniesień do tej strategii ,
- 1. z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie – podjęte przez Komisję w planie działania służącym realizacji programu sztokholmskiego – do przedstawienia w latach 2011-2012 „Komunikatu na temat strategii zwalczania przemocy wobec kobiet, przemocy domowej i okaleczania narządów płciowych kobiet, który zostanie uzupełniony planem działań

---

¹ Badanie Komisji z 2010 r. pt. „Analiza wykonalności mająca na celu ocenę możliwości, sposobności i potrzeb w zakresie standaryzacji przepisów krajowych dotyczących przemocy wobec kobiet, przemocy wobec dzieci i przemocy ze względu na orientację seksualną, s. 53.

² „Zwalczanie przemocy wobec kobiet: analiza środków i działań podjętych przez państwa będące członkami Rady Europy” Rada Europy (2006).

UE”¹;

2. proponuje wprowadzenie nowego, kompleksowego podejścia politycznego do przemocy uwarunkowanej płcią, obejmującego:
  - instrument prawa karnego w formie dyrektywy przeciw przemocy uwarunkowanej płcią,
  - środki zwalczania przemocy wobec kobiet przy wykorzystaniu struktury: polityka, zapobieganie, ochrona, oskarżenie, zabezpieczenie, partnerstwo,
  - zwrócenie się do państw członkowskich o zapewnienie karania sprawców stosownie do wagi przestępstwa,
  - zwrócenie się do państw członkowskich o zapewnienie szkoleń dla urzędników, którzy prawdopodobnie będą się stykać z przypadkami przemocy wobec kobiet – w tym organów ścigania, opieki społecznej, opieki nad dziećmi oraz opieki zdrowotnej i personelu pogotowia – w celu wykrywania i określania takich przypadków oraz właściwego zajmowania się nimi, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb i praw ofiar,
  - wymaganie od państw członkowskich, aby wykazały należytą staranność oraz rejestrowały wszelkie formy przestępstw z użyciem przemocy uwarunkowanej płcią i prowadziły śledztwa w takich sprawach w celu wszczynania postępowań sądowych z oskarżenia publicznego,
  - plany opracowania specjalnych procedur dochodzeniowych dla policji oraz pracowników służby zdrowia w celu zabezpieczania dowodów przemocy uwarunkowanej płcią,
  - nawiązywanie partnerstwa z uczelniami wyższymi w celu szkolenia w zakresie przemocy uwarunkowanej płcią osób działających w odpowiednich obszarach, przede wszystkim sędziów, funkcjonariuszy policji kryminalnej, personelu medycznego, nauczycieli i wychowawców oraz osób zajmujących się wspieraniem ofiar przemocy,
  - propozycje działań politycznych mających na celu pomaganie ofiarom w powrocie do normalnego życia, z uwzględnieniem specyficznych potrzeb różnych grup ofiar, takich jak kobiety należące do mniejszości etnicznych, a także zapewnienie im bezpieczeństwa oraz powrotu do zdrowia fizycznego i psychicznego, a także środki wspierające wymianę informacji i najlepszych praktyk w zakresie zajmowania się osobami, które doświadczyły przemocy wobec kobiet,
  - włączenie mechanizmów selekcyjnych i diagnostycznych w szpitalnych izbach przyjęć i w sieci placówek podstawowych usług medycznych w celu ugruntowania skuteczniejszego systemu dostępu i wsparcia dla ofiar,
  - zwrócenie się do państw członkowskich o zapewnienie schronisk dla ofiar przemocy uwarunkowanej płcią we współpracy ze stosownymi organizacjami pozarządowymi,
  - minimalne wymogi co do liczby struktur wspierania ofiar przemocy uwarunkowanej płcią

---

¹ COM(2010) 171 „Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości dla europejskich obywateli. Plan działań służący realizacji programu sztokholmskiego”, s.13.

na 10 000 mieszkańców, w formie ośrodków mających wiedzę na temat pomocy ofiarom tego rodzaju przemocy,

- sporządzenie europejskiej karty minimalnego zakresu usług wsparcia dla ofiar przemocy wobec kobiet, która powinna obejmować: prawo do pomocy prawnej, utworzenie schronisk dla ofiar – zaspokajających potrzebę ochrony i tymczasowego zakwaterowania, usługi pilnej, bezpłatnej, specjalistycznej, zdecentralizowanej i dostępnej pomocy psychologicznej, a także system świadczeń finansowych wspierający niezależność ofiar i ułatwiający im powrót do normalnego życia i do działalności zawodowej,
  - minimalne normy gwarantujące ofiarom otrzymywanie specjalistycznego wsparcia w formie doradztwa ze strony prawnika, niezależnie od ich roli w postępowaniu karnym,
  - mechanizmy ułatwiające dostęp do bezpłatnej pomocy prawnej umożliwiającej ofiarom dochodzenie swoich praw w całej Unii,
  - plany opracowania wytycznych metodologicznych oraz gromadzenia nowych danych w celu uzyskania porównywalnych danych statystycznych na temat przemocy uwarunkowanej płcią, w tym okaleczania żeńskich narządów płciowych, w celu określenia skali problemu i stworzenia podstaw do zmiany podejścia do tego problemu,
  - ogłoszenie w ciągu najbliższych pięciu lat Europejskiego Roku Zwalczenia Przemocy wobec Kobiet celem podniesienia świadomości obywateli europejskich w tym zakresie,
  - zwrócenie się do Komisji i państw członkowskich o podjęcie odpowiednich działań w zakresie przeciwdziałania, w tym kampanii uświadamiających, w razie potrzeby we współpracy z organizacjami pozarządowymi,
  - wdrożenie stosownych środków w układach zbiorowych i lepsza koordynacja działań pracodawców, związków zawodowych i przedsiębiorstw, a także odpowiednich organów zarządzających, by dostarczać ofiarom odpowiednich informacji o jej prawach pracowniczych,
  - zwiększenie liczby sądów ds. przemocy uwarunkowanej płcią, zwiększenie zasobów i materiałów szkoleniowych na temat przemocy uwarunkowanej płcią, przeznaczonych dla sędziów, prokuratorów i adwokatów, a także doskonalenie wyspecjalizowanych jednostek organów ścigania dzięki zwiększeniu zasobów ludzkich, poprawie szkoleń i wyposażenia;
3. stanowczo wzywa państwa członkowskie do uznania gwałtów i przemocy seksualnej wobec kobiet, popełnianych zwłaszcza w związkach małżeńskich i nieformalnych związkach intymnych lub przez męskich członków rodziny, za przestępstwo karne w razie braku zgody ofiary oraz do ścigania z urzędu sprawców tego typu przestępstw, jak również do odrzucenia wszelkich odwołań do tradycyjnych praktyk kulturowych lub religijnych jako okoliczności łagodzących w przypadku przemocy wobec kobiet, w tym tzw. zbrodni w imię honoru oraz okaleczania żeńskich narządów płciowych;
4. uznaje, że przemoc wobec kobiet jest jedną z najpoważniejszych form uwarunkowanego płcią łamania praw człowieka i że przemoc w rodzinie – w stosunku do innych ofiar, takich jak dzieci, mężczyźni i osoby starsze – stanowi również ukryte zjawisko, które

dotyka zbyt wielu rodzin, żeby można je było ignorować;

5. podkreśla, że narażenie na fizyczną, seksualną lub psychologiczną przemoc i nadużycia między rodzicami lub innymi członkami rodziny ma poważny wpływ na dzieci;
6. wzywa państwa członkowskie, by dla dzieci będących świadkami wszelkich form przemocy tworzyły system odpowiedniego do wieku doradztwa psychospołecznego, specjalnie dostosowanego, by dzieci mogły poradzić sobie ze swymi traumatycznymi przeżyciami, a także do należytego uwzględniania interesu dziecka;
7. podkreśla, że migrantki, w tym nielegalne, a także kobiety ubiegające się o azyl stanowią dwie podkategorie kobiet szczególnie narażone na przemoc uwarunkowaną płcią;
8. podkreśla znaczenie właściwego szkolenia wszystkich osób pracujących z kobietami, które padły ofiarą przemocy uwarunkowanej płcią, zwłaszcza przedstawicieli systemu sądowego i organów ścigania, przede wszystkim funkcjonariuszy policji, sędziów, pracowników socjalnych i pracowników służby zdrowia;
9. wzywa Komisję Europejską, aby w oparciu o ogół dostępnej wiedzy eksperckiej opracowała oraz zapewniła roczne statystyki dotyczące przemocy uwarunkowanej płcią, w tym dane dotyczące liczby kobiet, które co roku tracą życie z ręki partnera lub byłego partnera, w oparciu o dane pochodzące z państw członkowskich;
10. podkreśla, że badania w zakresie przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz – bardziej ogólnie – przemocy uwarunkowanej płcią i przemocy na tle seksualnym powinny zostać włączone jako dziedzina badań międzydyscyplinarnych do przyszłego 8. programu ramowego w dziedzinie badań i rozwoju technologicznego;
11. zwraca się do Komisji o rozważenie utworzenia centrum monitorowania przemocy wobec kobiet działającego w oparciu o sprawozdania z procesów sądowych dotyczących przemocy wobec kobiet;
12. wzywa Komisję do kontynuowania działań na rzecz zwalczania przemocy uwarunkowanej płcią przez programy wspólnotowe, w szczególności program Daphne, który z powodzeniem przyczynił się już do zwalczania przemocy wobec kobiet;
13. zwraca uwagę, że Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej przeprowadzi na reprezentatywnej próbie kobiet ze wszystkich państw członkowskich badanie na temat ich doświadczeń z przemocą, a także wzywa, by położono nacisk na zbadanie reakcji poszczególnych organów i służb wsparcia na składane przez kobiety zgłoszenia o przemoc;
14. nalega, by państwa członkowskie wyraźnie przedstawiały w statystykach krajowych skalę przemocy uwarunkowanej płcią oraz by podjęły działania mające gwarantować gromadzenie danych na temat tego rodzaju przemocy, z wyszczególnieniem m.in. płci ofiar, płci sprawców, ich wzajemnych zależności, wieku, miejsca przestępstwa oraz odniesionych obrażeń;
15. wzywa Komisję do przedstawienia badania na temat finansowych skutków przemocy

wobec kobiet, z uwzględnieniem badań, w których stosuje się metodologie pozwalające oszacować finansowy wpływ tej formy przemocy na system opieki zdrowotnej, systemy opieki społecznej i rynek pracy;

16. wzywa Agencję Praw Podstawowych UE oraz Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn do przeprowadzenia badań dotyczących wszechobecności przemocy w relacjach między nastolatkami i jej wpływu na ich rozwój;
17. zauważa, że nękanie (stalking), którego 87% ofiar stanowią kobiety, powoduje urazy psychologiczne i głęboki stres emocjonalny, w związku z czym należy je uznać za formę przemocy wobec kobiet, którą należy ująć w ramach prawnych we wszystkich państwach członkowskich;
18. zauważa, że okrutne tradycyjne praktyki, takie jak okaleczanie żeńskich narządów płciowych oraz tzw. zabójstwa w imię honoru, są bardzo szeroko rozpowszechnionymi formami przemocy wobec kobiet, w związku z czym wzywa Komisję, by w strategii zwalczania przemocy wobec kobiet zwróciła szczególną uwagę na okrutne tradycyjne praktyki;
19. uznaje poważny problem prostytucji – w tym prostytucji dziecięcej – w Unii Europejskiej i domaga się dalszych badań nad związkami między ramami prawnymi danego państwa członkowskiego a formą i zakresem prostytucji; zwraca uwagę na niepokojący wzrost liczby przypadków handlu ludźmi przywożonymi do UE i w samej UE – który dotyczy w szczególności kobiet i dzieci – i wzywa państwa członkowskie do podjęcia zdecydowanych działań na rzecz walki z tym nielegalnym procederem;
20. wzywa państwa członkowskie do uznania macierzyństwa zastępczego za poważny problem będący formą wykorzystywania ciała kobiety i jej narządów rozrodczych;
21. podkreśla, że kobiety i dzieci są poddawane tym samym formom wykorzystywania oraz że zarówno kobiety, jak i dzieci mogą być postrzegane jako towar na międzynarodowym rynku rozrodczym, a nowe zjawiska w dziedzinie rozrodczości, takie jak macierzyństwo zastępcze, przyczyniają się do zwiększenia handlu kobietami i dziećmi oraz liczby przypadków nielegalnej adopcji ponad granicami;
22. zauważa, że przemoc domowa została sklasyfikowana jako główna przyczyna poronień lub narodzin martwego dziecka oraz śmierci matki w czasie porodu, i zwraca się do Komisji o zwrócenie większej uwagi na przemoc wobec kobiet w ciąży, gdyż sprawca naraża wtedy na niebezpieczeństwo więcej niż jedną osobę;
23. zwraca uwagę, że społeczeństwo obywatelskie, a w szczególności organizacje pozarządowe, stowarzyszenia kobiet oraz inne publiczne i prywatne organizacje wolontariackie oferują usługi ogromnej wartości, szczególnie w formie wsparcia dla kobiet będących ofiarami przemocy, które chcą przełamywać milczenie, w jakim zamyka je przemoc, dlatego też organizacje te powinny uzyskać wsparcie ze strony państw członkowskich;
24. powtarza, że należy pracować zarówno z ofiarami, jak i z agresorami, aby uświadamiać tych ostatnich oraz pomagać zmieniać stereotypy i zakorzenione w społeczeństwie

przekonania sprzyjające utrwalaniu warunków korzystnych dla powstawania tego rodzaju przemocy oraz jej akceptacji;

25. wzywa państwa członkowskie do tworzenia schronisk dla kobiet, aby pomagać kobietom i dzieciom w swobodnych wyborach życiowych, wolnych od przemocy i ubóstwa, a także do świadczenia specjalistycznych usług, leczenia, pomocy prawnej, doradztwa psychospołecznego i terapeutycznego, wsparciem prawnym w czasie procesu sądowego, wsparcia dla dzieci dotkniętych przemocą itp.;
26. podkreśla, że państwa członkowskie powinny przeznaczyć odpowiednie środki na zapobieganie przemocy wobec kobiet i zwalczanie jej, w tym z wykorzystaniem funduszy strukturalnych;
27. podkreśla znaczenie podejmowania przez państwa członkowskie oraz władze regionalne i lokalne działań mających ułatwiać reintegrację na rynku pracy kobiet, które padły ofiarą przemocy uwarunkowanej płcią, poprzez takie instrumenty, jak EFS czy program PROGRESS;
28. wzywa UE i państwa członkowskie do ustanowienia ram prawnych dających migrantkom prawo do otrzymania własnego paszportu i prawa pobytu oraz umożliwiających pociągnięcie do odpowiedzialności karnej osób odbierających im te dokumenty;
29. ponownie podkreśla, że w nowych ramach prawnych stworzonych przez traktat lizboński Unia Europejska powinna stać się stroną Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet i protokołu dodatkowego do niej¹;
30. wzywa Komisję i państwa członkowskie, by na forum międzynarodowym zajęły się kwestią przemocy wobec kobiet oraz naruszeń praw człowieka uwarunkowanych płcią, zwłaszcza w kontekście dwustronnych umów o stowarzyszeniu i międzynarodowych umów handlowych, zarówno tych już obowiązujących, jak i tych pozostających w fazie negocjacji;
31. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji Radzie i Komisji.

---

¹ P6_TA(2010)0037, ust. 12.

UZASADNIENIE

1. Kontekst opinii

Przemoc wobec kobiet to problem zarówno międzynarodowy, jak i europejski¹. Choć dyskusje na ten temat toczą się już od kilku dziesięcioleci, społeczeństwu międzynarodowemu nie udało się jeszcze położyć kresu tej bardzo destrukcyjnej formie przestępczości. Bolesne jest to, że nadal nie udaje nam się ochronić kobiet przed przemocą. Jest to bardzo złożona kwestia, obejmująca ochronę prywatności ofiary, ale również ochronę interesów społecznych, jakimi są wolność i demokracja. Unia Europejska musi zatem przyjąć na siebie odpowiedzialność za tę sprawę i wprowadzić przepisy prawne niezbędne, aby zatrzymać przemoc.

W niniejszym sprawozdaniu strategicznym sprawozdawca zebrał szereg środków, które są konieczne niezbędne w celu zagwarantowania godnego życia kobietom Europy.

Parlament Europejski już wcześniej podjął inicjatywę w tym kierunku w postaci rezolucji dotyczącej przemocy wobec kobiet². W tym kontekście Parlament zwrócił uwagę na zapotrzebowanie na kompleksowy akt prawny mający na celu walkę ze wszelkimi formami przemocy wobec kobiet. Parlament podkreślił również możliwość zlikwidowania przemocy uwarunkowanej płcią, co wymaga jednak długotrwałych działań w wielu różnych dziedzinach. Potrzebujemy wielu różnych środków natury politycznej, społecznej i sądowej.

Komisja podjęła pewne ważne decyzje w tej sprawie, głównie w drodze opracowania nowego planu działań dotyczącego równouprawnienia kobiet i mężczyzn (2010-2015), w którym podkreśla się, że przemoc wobec kobiet to jeden z centralnych problemów, którymi trzeba będzie się zająć, by osiągnąć rzeczywiste równouprawnienie płci³. Komisja ogłosiła ponadto, że w 2011 r. przedstawi wniosek w sprawie strategicznego planu walki przemocy uwarunkowanej płcią.

Niniejsze sprawozdanie to sprawozdanie z inicjatywy własnej Parlamentu Europejskiego

1.1 Międzynarodowa podstawa prawna

Przemoc uwarunkowana płcią stanowi naruszenie podstawowych wolności i praw, takich jak prawo do bezpieczeństwa i godności ludzkiej. Problem ten budzi zatem międzynarodowe zainteresowanie. Podczas IV Światowej Konferencji w sprawie Kobiet, która odbyła się w Pekinie w 1995 r., przyjęto platformę działania, która zwraca uwagę na przemoc wobec kobiet.⁴ Dokument ten mówi, że zapobieganie przemocy wobec kobiet oraz jej eliminacja jest ważnym strategicznym celem społeczeństwa międzynarodowego. W dokumencie postawiono rządów różnych krajów wyraźne wymogi wprowadzenia i egzekwowania przepisów

---

¹ Co najmniej 20% kobiet w Europie doświadczyło przemocy w bliskich związkach; jest to jedna z najczęstszych przyczyn zgonów wśród kobiet.

² P7_TA (2009)0098, Eliminacja przemocy wobec kobiet.

³ COM(2010) Strategia na rzecz równouprawnienia 2010-2015, s. 4.

⁴ IV Światowa Konferencja w sprawie Kobiet w Pekinie w 1995 r.

niezbędnych w celu walki z przemocą. Wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej są sygnatariuszami platformy działania ONZ. Platforma działania, którą przyjęto w Pekinie, została następnie potwierdzona przez Zgromadzenie Ogólne w drodze szeregu rewizji¹. Rada Gospodarcza i Społeczna ONZ oraz ECOSOC nadadzą priorytetowe znaczenie eliminacji przemocy wobec kobiet i dziewcząt podczas posiedzenia, które odbędzie się w 2013 r.².

Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW) stanowi jeden z najważniejszych dokumentów ONZ dotyczących praw kobiet. Wymaga ona, by państwa członkowskie wprowadziły gwarancje wolności i praw kobiet w szeregu różnych dziedzin. Niektóre z tych dziedzin mają również znaczenie dla problemu przemocy wobec kobiet, np. prawo do samodzielnego wyboru partnera życiowego³. Ważne jest również, by UE podpisała konwencję CEDAW.

Zgodnie z zasadą obowiązku należytej staranności państwa są obecnie zobowiązane interweniować, gdy pojedyncze osoby dopuszczają się przemocy wobec innych osób. Obowiązek ten obejmuje zarówno zapobieganie przemocy, jak i interwencję w przypadku, gdy przemoc miała miejsce. Zasadę tę podkreślono w orzeczeniu Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Opuz przeciw Turcji, w uzasadnieniu do którego Trybunał postrzega przemoc wobec kobiet jako formę dyskryminacji będącą w sprzeczności z europejską Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁴. Zastosowanie mają również inne międzynarodowe instrumenty prawne⁵.

W ostatnich latach ETS jasno podkreślił, że należy wymagać, aby prawodawstwo poszczególnych państw członkowskich skutecznie chroniło prawo pojedynczych jednostek do samostanowienia w dziedzinie płci. Trybunał podkreślił, że wszelkie czynności seksualne, jakim poddano daną osobę bez jej zgody, muszą stać się przedmiotem prawodawstwa⁶.

Ponadto Rada Europy podjęła również szereg ważnych inicjatyw w kwestii ochrony kobiet przed przemocą. Prowadzi ona w chwili obecnej prace nad nową konwencją w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet oraz przemocy w rodzinie⁷.

1.2 Podstawa prawna

Równouprawnienie płci to podstawowa zasada UE. Poszanowanie praw człowieka jest centralną wartością Traktatu UE, a Karta praw podstawowych Unii Europejskiej stanowi, że społeczeństwo europejskie ma cechować równouprawnienie między kobietami i mężczyznami⁸.

Dzięki traktatowi lizbońskiemu UE uzyskała możliwość wprowadzania wspólnych przepisów

---

¹ Przegląd realizacji deklaracji pekińskiej i platformy działania po 5 latach, 2000. Przegląd po 10 latach miał miejsce w 2005 r., a przegląd po 15 latach – w 2010 r. Rezolucja ONZ 63/155. „Zintensyfikowanie wysiłków w celu wyeliminowania wszelkich form przemocy wobec kobiet”, sprawozdanie sekretarza generalnego.

² Rezolucja ECOSOC ONZ 2009/15.

³ CEDAW, art. 16.

⁴ Sprawa Opuz przeciw Turcji (2009 r.).

⁵ Paragraf 1 konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz konwencja ONZ w sprawie ofiar przestępstw, szczególnie uzupełnienie do ust. 1, w którym podaje się definicję ofiary.

⁶ M.C. przeciw Bułgarii (nr 39272/98).

⁷ Rada Europy, dok. 12013 (2009); Prowadzi ona w chwili obecnej prace nad nową konwencją w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet oraz przemocy w rodzinie.

⁸ TUE, art. 2; Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 23 o równouprawnieniu kobiet i mężczyzn.

w dziedzinie prawa karnego. UE posiadała już wcześniej uprawnienia w zakresie zbliżania prawodawstwa karnego państw członkowskich w dziedzinie objętej harmonizacją¹. UE posiada ponadto uprawnienia do wprowadzania zasad minimum w takich dziedzinach, jak definicja przestępstw oraz sankcje za poważne przestępstwa, które mają wymiar transgraniczny wynikający z natury lub skutków tych przestępstw. Uprawnienie to obowiązuje również w przypadkach, gdy istnieje paląca potrzeba wspólnego zwalczania przestępczości². W tekście traktatu mowa szczególnie o handlu ludźmi oraz wykorzystywaniu seksualnym kobiet i dzieci.

Jeżeli chodzi o współpracę policyjną i sądową w dziedzinie prawa karnego o wymiarze transgranicznym, Parlament i Rada mają możliwość ustalić minimalne wspólne normy. Takie normy mogą również obejmować prawa ofiar przestępczości³.

Rada Unii Europejskiej przyjęła program sztokholmski w obszarze wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości⁴. Program sztokholmski wymaga zatem, aby Komisja i państwa członkowskie wprowadziły przepisy prawa karnego lub inne środki pomocy niezbędne w celu ochrony ofiar przestępczości⁵.

W roku bieżącym złożono wniosek w sprawie dyrektywy dotyczącej europejskiego nakazu ochrony⁶. Dyrektywa ta ma na celu ochronę pojedynczych osób, którym grozi poważne naruszenie ich prywatności ze strony konkretnej osoby, nawet jeżeli osoby te przeniosą się do Europy. Będzie to ważny instrument w wysiłkach zmierzających do ochrony kobiet uciekających przed przemocą i prześladowaniem.

2. Przemoc uwarunkowana płcią

2.1 Czym jest przemoc uwarunkowana płcią?

Przemoc wobec kobiet jest uwarunkowana historycznie i strukturalnie oraz dotyczy ich zarówno indywidualnie, jak i zbiorowo⁷. Zdaniem ONZ przemoc to „każdy akt przemocy uwarunkowanej płcią, który prowadzi albo może doprowadzić do fizycznej, seksualnej lub psychicznej szkody lub cierpienia kobiet, jak również groźba popełnienia takiego czynu, przymus lub nieuzasadnione pozbawienie wolności, niezależnie od tego, czy ma on miejsce w życiu prywatnym, czy publicznym”⁸. Problematyka, którą reprezentuje przemoc uwarunkowana płcią, nie dotyczy wyłącznie przemocy w rozumieniu prawa karnego. W jej zakres wchodzi szereg różnych rodzajów przestępstw kierowanych przeciw kobietom tylko

---

¹ TUE, art. 83, ust. 2, Europejski Trybunał Sprawiedliwości (2005), sprawa C-176/03, Komisja przeciw Radzie, Zb. Orz. I-7879.

² TUE, art. 83, ust. 1.

³ TUE, art. 82 ust. 2 lit. c).

⁴ Program sztokholmski 17024/09 przyjęty przez Radę Europejską na posiedzeniu w dniach 10-11 grudnia 2009 r.

⁵ Program sztokholmski 17024/09 przyjęty przez Radę Europejską na posiedzeniu w dniach 10-11 grudnia 2009 r., rozdział 2.3, szczególnie ust. 2.3.4.

⁶ Europejski nakaz ochrony, 2010/C69/02.

⁷ ONZ, Pekin (1995), platforma działania, ust. 118: „przemoc wobec kobiet stanowi przejaw historycznie nierównego stosunku sił między kobietami a mężczyznami, który doprowadził do dominacji mężczyzn względem kobiet, do dyskryminacji kobiet przez mężczyzn oraz do utrudniania kobietom pełnego rozwoju”.

⁸ ONZ, Pekin (1995), platforma działania, ust. 113.

dlatego, że są kobietami¹. Jest to rodzaj przemocy przyczyniający się do dyskryminacji kobiet jako jednostek i jako grupy. Przemoc wobec kobiet charakteryzuje się również tym, że ma ona często podłoże seksualne.

Przemoc uwarunkowana płcią polega na naruszaniu godności w formie przemocy w bliskich stosunkach, na przemocy seksualnej, handlu ludźmi, przymusowych małżeństwach, okaleczaniu żeńskich narządów płciowych oraz w innych formach naruszania prywatności dotyczących w szczególności kobiet oraz młodych dziewcząt. Również inne naruszenia swobód oraz praw kobiet mogą mieć poważne konsekwencje dla zdrowia fizycznego i psychicznego poszczególnych kobiet. Dotyczy to w szczególności naruszania praw reprodukcyjnych kobiet². Ogromne znaczenie ma to, by każdy środek w tej dziedzinie był podejmowany w oparciu o zrozumienie całego zagadnienia.

2.2 Przemoc uwarunkowana płcią jako problem społeczny

Przemoc uwarunkowana płcią jest przyczyną poważnych uszkodzeń zdrowia fizycznego i psychicznego. Dla społeczeństwa oznacza to ogromne koszty w postaci problemów społecznych, a także kosztów ponoszonych przez sektor sądownictwa i opieki zdrowotnej. Ostateczny rachunek kosztów przemocy uwarunkowanej płcią ponoszonych przez społeczeństwo w formie wydatków na opiekę zdrowotną, sądownictwo oraz usługi socjalne we wszystkich państwach członkowskich UE szacuje się na 2 mln EUR na godzinę³. Przemoc uwarunkowana płcią stanowi również poważny problem dla demokracji. Sam fakt, że kobiety narażone są na przemoc, ogranicza ich możliwości uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. Przemoc przynosi szkody poszczególnym kobietom, ale również ich rodzinom. Życie rodzinne traci funkcję zapewniania członkom rodziny bezpieczeństwa. Dzieci będące świadkami przemocy w domu stają się jej pośrednimi ofiarami. Według Eurobarometru 34, 87% respondentów jest zdania, że UE powinna angażować się w działania przeciw przemocy w bliskich stosunkach.

3. Potrzeba ochrony prawnej

3.1 Przemoc w bliskich stosunkach

Wszechstronna i konsekwentna ochrona prawna ma podstawowe znaczenie dla integralności kobiet. Przemoc, która ma miejsce w bliskich stosunkach nie jest sprawą prywatną, nie można jej również postrzegać jako czegoś, co podlega negocjacom pomiędzy zainteresowanymi stronami.

Ściganie przemocy w bliskich stosunkach powinno stanowić priorytet dla wymiaru sprawiedliwości.

Ogromne znaczenie ma to, by w procesie definiowania przepisów prawnych na szczeblu UE być świadomym szczególnego narażenia kobiet i dzieci w przypadkach przemocy w domu. Przemoc oznacza niejednokrotnie, że kobiety są kontrolowane i izolowane. Powtarzające się

---

¹ Ogólne zalecenie komisji CEDAW nr 19.

² P7_TA-PROV(2010)0037 Piętnaście lat po Pekinie – platforma działania ONZ na rzecz równouprawnienia płci, s. 9-10.

³ Psytel (2006) – projekt Daphne dotyczący kosztów przemocy domowej w Europie.

groźby i molestowanie niszczą ich poczucie własnej wartości, wskutek czego kobiety te mogą postrzegać się jako bezwartościowe. Kobiety narażone na przemoc w domu mają trudności ze zgłaszaniem tych przestępstw władzom. Mogą mieć nawet problemy z informowaniem o potrzebie pomocy. Sprawca, członkowie rodziny oraz inne osoby często wywierają na kobiety silną presję, aby wycofały one zgłoszenie. Mogą mieć one silne więzi uczuciowe z osobą stosującą wobec nich przemoc, w związku z czym są one niezmiernie podatne na szkodliwe manipulacje. Często zdarza się, że kobiety narażone na przemoc dotykają trudności finansowe, tracą one opiekę nad dziećmi lub stają się bezdomne.

3.2 Grupy znajdujące się w szczególnie trudnym położeniu

Narażenie na przemoc w bliskich stosunkach stawia niektóre grupy w jeszcze trudniejszym położeniu. Może to dotyczyć kobiet o odmiennym pochodzeniu etnicznym lub kobiet nieposiadających legalnych dokumentów. W przypadku osób starszych oraz osób niepełnosprawnych fizycznie lub psychicznie problem ochrony lub obrony własnych interesów jest jeszcze poważniejszy. Trudności związane z wyrwaniem się z destrukcyjnej sytuacji życiowej są jeszcze wyraźniejsze w przypadku tych grup. Dotyczy to szczególnie osób przebywających w instytucjach.

Homo-, bi- oraz transseksualiści mogą zmagać się z innymi formami stygmatyzacji społecznej, które mogą powodować, że będą oni powstrzymywać się przed zgłaszaniem przypadków przemocy.

Inne grupy, które mogą mieć poważne problemy z ochroną swej prywatności, to kobiety żyjące w uzależnieniu oraz kobiety bezdomne.

3.3 Wykorzystywanie seksualne

Podstawową zasadą europejskiej tradycji prawnej jest to, że wszyscy ludzie mają prawo korzystać z indywidualnej swobody. Dlatego też rozsądne jest wymaganie zgody na kontakty seksualne w jakiegokolwiek formie. Ta ważna zasada prawna musi obowiązywać niezależnie od tego, w jakiej szczególnej relacji znajdują się partnerzy. Małżeństwo lub inne podobne stosunki rodzinne nie stanowią obszaru wolności, w którym ciało kobiet i dzieci jest dostępne pod względem seksualnym. Podobnie miejsce pracy powinno być środowiskiem, w którym kobiety powinny czuć się chronione przed naruszaniem ich prywatności oraz nadmierną presją.

Przemoc o podłożu seksualnym dotyka poszczególne kobiety w sposób bardzo destrukcyjny. Przemoc o podłożu seksualnym może być postrzegana jako forma władzy, w której odbiera się kobietom prawo do integralności seksualnej oraz swobody dokonywania wyboru. Doświadczenia poszczególnych kobiet związane z naruszaniem ich godności związane są z tym, że przypadki naruszenia mają miejsce w społeczeństwie, w którym płeć ma znaczenie. Naruszanie ciała pod względem seksualnym ma zatem szczególne znaczenie dla osoby, której prawa są naruszane¹. Jest to przemoc poniżająca dla osoby, która pada jej ofiarą.

Komisja wysunęła wniosek w sprawie dyrektywy o przemocy na tle seksualnym wobec dzieci

---

¹ Berglund „Gender and harm” (Płeć i krzywda), *Scandinavian Studies in Law*, s. 12-27.

w oparciu o nowe postanowienia traktatu lizbońskiego¹.

3.4 Okaleczanie żeńskich narządów płciowych oraz przymusowe małżeństwa

Kobiety są również ofiarami przemocy o podłożu płciowym za pośrednictwem innych rodzajów naruszania ich wolności. Ważną dziedziną, w której fizyczna i psychiczna integralność kobiety wymaga silnej ochrony prawnej, jest okaleczanie żeńskich narządów płciowych. Czynów prowadzących do poważnych uszkodzeń zdrowia kobiety nie można uzasadniać względami kulturowymi. Kryminalizacja okaleczania żeńskich narządów płciowych stanowi ważny czynnik w działaniach na rzecz ochrony młodzieży². Okaleczanie żeńskich narządów płciowych stanowi poważne naruszenie integralności ciała ludzkiego, któremu Parlament Europejski poświęcił szczególną uwagę³. Podejmowane w związku z tym działania mają taki charakter, że muszą być postrzegane jako niezwiązane z prawem do indywidualnego samostanowienia w drodze zgody, ponieważ kobieta żyjąca w warunkach społecznych, w których wywiera się na nią silną presję kulturową, nie posiada realnej możliwości wydania takiej zgody. Dlatego też tak ogromne znaczenie ma ochrona wszystkich kobiet przed okaleczaniem ich narządów płciowych.

Przymusowe małżeństwa stanowią inną formę przemocy uwarunkowanej płcią, która jest poważnym naruszeniem prawa danej kobiety do wolności i samostanowienia. Ważna jest ochrona młodych kobiet przed narzucanymi im związkami⁴. W tym kontekście kluczową koncepcją jest tzw. zbrodnia w imię honoru.

3.5 Handel ludźmi i prostytucja

Handel ludźmi, głównie w celach seksualnych, stanowi ogromny problem w Europie. To zadająca gwałt i poniżająca działalność, w której osoby zmuszane do prostytucji są w nieludzki sposób wykorzystywane. Niejednokrotnie jej ofiarą padają ludzie młodzi, którym w ten sposób niszczy się życie. Działalność ta kwitnie głównie na obrzeżach Europy w wyniku nierówności gospodarczych oraz problemów socjalnych. Handel ludźmi jest formą przestępczości transgranicznej, którą Rada UE wskazała jako dziedzinę o znaczeniu priorytetowym. Wysunięty przez Komisję wniosek w sprawie dyrektywy dotyczącej handlu ludźmi jest w chwili obecnej rozpatrywany przez Parlament i Radę⁵.

4. Prawo karne i inne działania

4.1 Oskarżenie publiczne

Istnieją poważne powody żądania, by wszelkie formy przemocy o podłożu płciowym były

---

¹ COM(2010) 94 Wniosek w sprawie dyrektywy dotyczącej zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, uchylająca decyzję ramową 2004/68/WSiSW.

² Konwencja praw dziecka ONZ, art. 24, s. 3.

³ P6_TA(2009)0161, Walka z okaleczaniem żeńskich narządów płciowych praktykowanym w UE; Szkodliwe praktyki podyktowane tradycją, broszury Daphne, 2008 r.

⁴ CEDAW, art. 17 ust. 2.

⁵ COM(2010) 95 Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, uchylającej decyzję ramową 2002/629/WSiSW.

ściągane z oskarżenia publicznego. Powinno się chronić interesy ofiar przestępstw w ten sposób, aby pozwolić wymiarowi sprawiedliwości, w postaci policji lub prokuratury, podejmować ostateczne decyzje o tym, czy podejrzewany czyn podlegać będzie oskarżeniu. Podobnie jak w przypadku przemocy w bliskich stosunkach, na poszczególne kobiety wywiera się ogromną presję, aby wycofały one zgłoszenia o popełnieniu przestępstwa. Charakter tych naruszeń jest taki, iż w interesie społeczeństwa leży ściganie ich sprawców.

4.2 Pomoc prawna

W trakcie postępowania sądowego prokurator reprezentuje interesy powoda. Jednak w wielu przypadkach ofiara przemocy potrzebuje również własnego wsparcia prawnego¹.

W przypadku, gdy ofiara przemocy ma również dostęp do doradztwa prawnego, jej interesy będą chronione jeszcze skuteczniej². Ofiary przemocy powinny zatem otrzymać pomoc prawną w formie osobistego doradztwa prawnego, nawet w przypadku, gdy są one jedynie świadkami w danej sprawie. Postępowanie sądowe będzie przebiegać sprawniej, jeżeli stworzy się bezpieczną sytuację dla danej kobiety podczas przesłuchania oraz podobnych czynności. Jest to również bardzo skuteczny sposób zagwarantowania, by ofierze nie stawiano nieistotnych pytań oraz by jej relacje zdarzeń zostały wystarczająco jasno przedstawione w trakcie postępowania. Podobnie jak osoba oskarżona ma dostęp do adwokata, ofiara przestępstwa potrzebuje osoby ją wspierającej³. Może być to kwestia pomocy w odpowiedzi na ważne pytania lub przekazywania informacji o przebiegu postępowania sądowego.

4.3 Władze powinny posiadać większą wiedzę

Wprowadzanie lub zatwierdzanie przepisów prawa karnego w celu ochrony kobiet nie wystarczą, jeżeli ściganie przestępstw nie będzie skuteczniejsze⁴. Społeczeństwo musi wykrywać tego typu przemoc we wczesnym stadium, przy pomocy wszystkich władz socjalnych oraz innych podobnych instytucji, które podejmują aktywne działania zapobiegawcze. Organy odpowiedzialne za prowadzenie postępowania odrzucają wiele zgłoszeń przemocy wobec kobiet już na wczesnym etapie. Należy poprawić znajomość mechanizmów przemocy na tle płciowym w wymiarze sprawiedliwości, sektorze opieki zdrowotnej, policji oraz służbach socjalnych.

Ponadto należy uwrażliwić sądy na to, co oznacza dla poszczególnych kobiet wykorzystanie w celach seksualnych oraz w jaki sposób można uniknąć dalszego naruszania praw ofiary podczas postępowania sądowego. Jeżeli ofiara przestępstwa otrzyma niezbędną pomoc, ułatwi to również pracę organów sądowniczych.

4.4 Skuteczne dochodzenie

---

¹ Na mocy decyzji Ramowej Rady 2001/220/WSiSW państwa członkowskie zobowiązane są zapewnić ofiarom doradztwo, art. 6 i 4 lit. f) pkt (iii); według sprawozdania Komisji SEC(2009)476 pomoc udzielana przez państwa członkowskie nie jest pełna.

² Na mocy decyzji ramowej Rady 2001/220/WSiSW ofiary mają prawo do pomocy prawnej w przypadkach, gdy mogą mieć status strony w danej sprawie, art. 6 i 4 lit. f) pkt (iii); według sprawozdania Komisji SEC(2009)476 większość państw członkowskich nie przestrzega tego przepisu.

³ Rezolucja Rady nr 2009/C, 295/01, środek C.

⁴ Program sztokholmski 17024/09 przyjęty przez Radę Europejską na posiedzeniu w dniach 10-11 grudnia 2009 r. Decyzja ramowa Rady w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym, 2001/220/WSiSW, ust. 6, 8, 10 i 11.

Centralnym punktem w ramach programu sztokholmskiego jest dalsze kształcenie i szkolenie organów policji w Europie. Policja to pierwsza instancja wymiaru sprawiedliwości, z którą nawiązują kontakt kobiety będące ofiarą przemocy. Możliwe jest opracowanie podręcznika precyzującego kwestie mogące mieć znaczenie w prowadzeniu śledztwa związanego z powtarzającymi się przypadkami przemocy, który będzie stanowił podstawę dla organów policyjnych w procesie prowadzenia śledztwa. W przypadku podejrzenia o przemoc w rodzinie należy szczegółowo zbadać, czy jest to pierwszy przypadek wykorzystywania.

W przypadku podejrzenia o wykorzystywanie w celach seksualnych ważne jest, by ofiara przestępstwa została przebadana przez personel medyczny, który zabezpieczy ślady oraz dowody wymagane w procesie sądowym. Mamy dobre doświadczenia w zakresie opracowywania i stosowania specjalnych podręczników w dziedzinie zabezpieczania dowodów¹. Przy pomocy specjalnych instrukcji zabezpieczanie dowodów może odbywać się w sposób konsekwentny. Gwarantuje to większą pewność prawną prowadzonego dochodzenia oraz procesu sądowego, zarówno z punktu widzenia przestępcy, jak i dla ofiary przestępstwa². Dzięki dobrze opracowanym formułom prowadzenia śledztwa i przesłuchania możliwa jest ochrona ofiary przestępstwa przed niepotrzebnym stresem.

4.5 Ośrodki dla ofiar przestępstw

Praca nienastawionych na zysk centrów pomocy kobietom będącym ofiarami przemocy okazała się bardzo skuteczna, jeżeli chodzi o wspieranie tych kobiet, jednak pomoc ta jest niewystarczająca i nie można obarczać odpowiedzialnością za nią wyłącznie sił wolontariackich. Państwa członkowskie muszą podjąć działania w kierunku takiej rozbudowy sieci ośrodków dla ofiar przestępstw, aby mogły one zaspokoić najbardziej podstawowe potrzeby. Celem może być stworzenie przynajmniej jednego punktu pomocy na 10 000 mieszkańców. W procesie tworzenia takich ośrodków pomocy podstawowe znaczenie ma fakt znalezienia personelu posiadającego wiedzę i doświadczenie w dziedzinie przemocy wobec kobiet³. W ramach tego rodzaju pomocy skierowanej do ofiar przestępstw powinno się również oferować bezpieczne miejsce zamieszkania, jak i pomoc prawną i psychologiczną. Personel takich ośrodków może również oferować ofiarom przemocy wsparcie w trakcie przesłuchań policyjnych oraz postępowań sądowych⁴.

4.6 Numer alarmowy

Jednym z praktycznych środków, jakie można zastosować, jest stworzenie w państwach członkowskich numeru alarmowego, pod który można zgłaszać przypadki przemocy uwarunkowanej płcią. Kobiety będące ofiarami tego rodzaju przemocy mogą dzwonić pod ten numer, aby uzyskać natychmiastową pomoc. Personel pracujący w centrali alarmowej wymaga specjalnego przeszkolenia, by móc identyfikować i wspierać ofiary przemocy uwarunkowanej płcią. Powinien on posiadać wyraźne instrukcje określające, jakie pytania należy postawić w przypadku podejrzenia o przemoc uwarunkowaną płcią. Państwa

¹ Przykładem jest podręcznik poświęcony pobieraniu próbek i zabezpieczaniu dowodów w przypadkach napaści o podłożu seksualnym opracowany przez Krajowe Centrum Wiedzy o Przemocy Mężczyzn wobec Kobiet z uniwersytetu w Uppsali w Szwecji.

² Program sztokholmski 17024/09 przyjęty podczas posiedzenia Rady Europejskiej w dniach 10-11 grudnia 2009 r. również przewiduje środki mające na celu zwiększenie pewności prawnej dla podejrzanych i oskarżonych.

³ Decyzja ramowa Rady w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym, 2001/220/WSiSW, art. 13.

⁴ Decyzja ramowa Rady w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym, 2001/220/WSiSW, art. 13, ust. 2c.

członkowskie powinny zapewniać łatwo dostępne informacje, głównie w Internecie, na temat wsparcia i pomocy, jakie kobiety narażone na przemoc uwarunkowaną płcią mogą uzyskać od społeczeństwa, jak również organizacji wolontariackich itp.

4.7 Środki na rzecz młodzieży

Ludzie młodzi prowadzą często bardzo socjalny tryb życia, głównie poza domem, przebywając w dużych grupach społecznych oraz w sytuacjach, w których pojawia się alkohol. Tego rodzaju czynniki sprawiają, że ludzie młodzi popełniają akty przemocy lub są na nie narażeni. Dotyczy to głównie młodych kobiet, jako że ryzyko narażenia na przemoc seksualną może być znaczące. Ważne jest takie wychowywanie dzieci i młodzieży, aby rozumieli oni, jak poważnym zjawiskiem jest przemoc na tle seksualnym. Ważne jest również, aby młodzież wczesnie nauczyła się wzajemnego szacunku dla prywatności oraz była świadoma destrukcyjnych i poniżających zachowań, zwłaszcza zachowań wobec młodych dziewcząt. Właściwe działanie na rzecz młodych dziewcząt może zatem polegać na oferowaniu np. kursów z zakresu samoobrony, których celem jest poznanie różnych technik obrony przed przemocą. Ważne jest jednak również wzmocnienie wiary we własne możliwości oraz poczucia własnej wartości, aby zapewnić młodym dziewczętom odwagę i zdolność samoobrony oraz ochrony swej prywatności¹. Konieczne są również specjalne działania informacyjne, aby nie dopuścić, by ludzie młodzi stawali się ofiarami handlu ludźmi lub zbrodni w imię honoru.

4.8 Sprawcy przestępstw

Przemoc uwarunkowana płcią jest zawsze przede wszystkim sprawą karną. Społeczeństwo musi zatem reagować karą proporcjonalną do kalibru przestępstwa. W procesie nadawania priorytetu zasobom społeczeństwa ważne jest wyraźne dostrzeganie perspektywy ofiar, ponieważ jest to grupa, która wymaga obecnie szczególnych działań w zakresie ochrony. Nie ma jednak przeszkód ku przeznaczaniu zasobów na poszczególnych sprawców w drodze np. psychoterapii lub innych metod przeciwdziałania zachowaniom nacechowanym przemocą. Ten rodzaj terapii alternatywnej w stosunku do mężczyzn popełniających poważne akty przemocy wobec kobiet nigdy nie powinien jednak zastąpić kar wynikających z prawa karnego. Psychoterapia oraz podobne formy terapii mogą stanowić uzupełnienie innych kar, takich jak więzienie.

Przemoc jest w dużym stopniu konsekwencją nierównego rozłożenia sił pomiędzy mężczyznami i kobietami, które wyraża się w stosunku dominacji i uległości pomiędzy sprawcą a ofiarą. Psychoterapia, w której uczestniczy zarówno ofiara, jak i sprawca powinna zatem w przypadku tego rodzaju przestępstw być wykluczona, ponieważ charakter tego przestępstwa sprawia, że uczestnicy terapii nie mogą stać się równymi i równoważnymi partnerami negocjacji.

Oceny ryzyka, zwłaszcza w przypadku przemocy w bliskich stosunkach, w których ofiara sama nie zgłosiła przestępstwa, powinna dokonywać policja oraz służby socjalne. Każda ocena ryzyka powinna skupiać się na zagrożeniu stwarzanym przez przestępcę, nie zaś na

---

¹ „Achievements Against the Grain: Self-defence training for Women and Girls in Europe” (Osiągnięcia wbrew naturze: szkolenie z zakresu samoobrony dla kobiet i dziewcząt w Europie), sprawozdanie w ramach projektu Daphne.

podatności ofiary. Głównym czynnikiem podlegającym ocenie powinna być skłonność do popełniania zbrodni.

5. Wiedza i informacje

5.1 Dane statystyczne

Parlament Europejski zwracał już wcześniej uwagę na konieczność rejestracji zakresu przestępczości, np. morderstw, będącej wynikiem przemocy domowej. Dzięki systematycznemu gromadzeniu danych możliwe jest stwierdzenie, którym działaniom z zakresu polityki karnej należy nadać priorytet, by móc zapobiegać i likwidować przemoc uwarunkowaną płcią. Oficjalne statystyki przygotowywane przez państwa członkowskie są niekompletne. Należy zatem wspólnie zgromadzić odnośne i porównywalne dane z poszczególnych państw członkowskich. W zadaniu tym ważną rolę odgrywa nowo powstały Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE).

Hiszpania wprowadziła system gromadzenia informacji pochodzących z wymiaru sprawiedliwości w oparciu o dochodzenia i sprawy sądowe¹. Rejestruje się tam odnośne informacje o aktualnych przestępstwach oraz stronach sprawy. Mogą to być informacje o płci partnerów, ich pochodzeniu etnicznym, miejscu przestępstwa, wykorzystaniu broni itp. Ważną informacją podlegającą rejestracji byłoby również, czy partnerzy wcześniej mieli kontakt z władzami.

5.2 Badania naukowe

Istnieje zapotrzebowanie na wiedzę z zakresu przemocy uwarunkowanej płcią w Europie. Dlatego też duże znaczenie ma wspieranie badań na ten temat. W związku z tym bardzo pomocny okazał się projekt Daphne.

6. Podsumowanie

Sprawozdawczyni jest zdania, że musimy przerwać znowę milczenia wokół tych poważnych wykroczeń. Dzięki większej wiedzy na temat przemocy uwarunkowanej płcią podwyższy się również poziom wiedzy społeczeństwa na ten temat. Państwa członkowskie powinny opracować krajowe plany przeciwdziałania przemocy uwarunkowanej płcią.

---

¹ www.observatorioviolencia.org

WYNIK GŁOSOWANIA KOŃCOWEGO W KOMISJI

Data przyjęcia	15.3.2011
Wynik głosowania końcowego	+: 27 -: 0 0: 2
Posłowie obecni podczas głosowania końcowego	Regina Bastos, Edit Bauer, Andrea Češková, Marije Cornelissen, Silvia Costa, Tadeusz Cymański, Edite Estrela, Ilda Figueiredo, Zita Gurmai, Livia Járóka, Teresa Jiménez-Becerril Barrio, Rodi Kratsa-Tsagaropoulou, Constance Le Grip, Astrid Lulling, Barbara Matera, Elisabeth Morin-Chartier, Siiri Oviir, Antonyia Parvanova, Raúl Romeva i Rueda, Nicole Sinclaire, Joanna Katarzyna Skrzydlewska, Eva-Britt Svensson, Britta Thomsen, Marina Yannakoudakis, Anna Záborská
Zastępca(y) obecny(i) podczas głosowania końcowego	Vilija Blinkevičiūtė, Jill Evans, Norica Nicolai, Joanna Senyszyn